

Wprowadzenie

Proces przemian politycznych i społeczno-ekonomicznych w Europie Środkowej i ich konsekwencje można analizować na wielu płaszczyznach i z wielu perspektyw. W niniejszym dziale pochyłono się nad jedną z nich, a mianowicie nad perspektywą obywatelską i rolą obywateli w kształtowaniu przestrzeni lokalnej i politycznej.

Zgodnie z zaczerpniętą z *Leksykonu politologii* definicją, obywatelskość to:

zespół postaw poznawczych i normatywnych oraz odpowiadających im wzorców działania, preferencji wartości i celów, będących podstawą emocjonalnego i intelektualnego zaangażowania jednostek – członków określonej wspólnoty politycznej (państwowej) w sprawy publiczne, ich poczucia identyfikacji i akceptacji z tradycją oraz podstawowym systemem wartości własnej wspólnoty polityczno-kulturowej, racjonalnego samoograniczenia (przynajmniej w pewnym zakresie) w korzystaniu z przysługujących praw i swobód, świadomości współzależności między dobrem – interesem jednostkowym a dobrem – interesem ogółu (sferą prywatności a sferą publiczną) oraz samoakceptacji zobowiązania do podejmowania pewnych działań na rzecz tej wspólnoty¹.

Dla autorów i redaktorów niniejszego działu obywatelskość jest immamentnym elementem współczesnych państw demokratycznych, nieco odmiennym od społeczeństwa obywatelskiego, gdzie nacisk położony jest na partycypację obywateli w mniej lub bardziej sformalizowanych instytucjach, stanowiących wyraz ich własnej aktywności, inicjatyw i potrzeb.

Pierwszy z artykułów, autorstwa Krzysztofa Koźbiała, poświęcony jest instytucji referendum w Republice Czeskiej. Autor zwraca uwagę na interesujące zjawisko – u naszego południowego sąsiada niemal nie przeprowadza się referendów na szczeblu krajowym, natomiast często sięga się po to rozwiązanie na poziomie lokalnym. W publikacji zaprezentowano historię referendum w Czechach, a także podano przykłady problemów, które były i są przedmiotem głosowania.

---

¹ K. Dziubka, *Obywatelskość*, [w:] *Leksykon politologii*, red. A. Antoszewski, R. Herbut, Wrocław 2000, s. 339-340.

W ostatniej części artykułu przedstawiono również prognozę dotyczącą przyszłości teŝe instytucji w Republice Czeskiej.

Kolejny z artykułów, autorstwa Aleksandry Puzyniak, dotyczy z kolei mniejszości narodowych w Republice Słowackiej. W tekście skupiono się na regulacjach prawnych – krajowych i międzynarodowych, wpływających na sytuację społeczności mniejszościowych w tym państwie. Ponadto autorka dokonała krótkiej analizy tegoŝ systemu prawnego poprzez przywołanie najbardziej kontrowersyjnych ustaw wprowadzonych na terenie Republiki oraz przedstawienie stanowiska instytucji unijnych.

Europa Środkowa to obszar wyjątkowo doświadczony przez historię, zwłaszcza przez wojny XX w., które doprowadziły do śmierci wielu milionów ludzi, ogromnych zniszczeń materialnych, transferów ludności i zmian granic. Konsekwencje tych wojen odczuwamy do dziś, o czym pisze Radosław Zenderowski w artykule pt. „*Nikdo nic neví*”, czyli *krótka historia czeskocieszyńskiego słupa granicznego*. Autor odnosi się w nim nie tylko do wydarzeń minionego stulecia, ale także podnosi kwestię „lokalnej polityki pamięci” oraz jej wpływu na dwustronne relacje. Ponadto Radosław Zenderowski odtwarza w swojej pracy reakcje strony polskiej oraz czeskiej na umieszczoną z okazji setnej rocznicy podziału Śląska Cieszyńskiego w czeskiej części miasta replikę słupa granicznego.

Redaktorki działu pragną podziękować Autorom za przyjęcie zaproszenia do publikacji.

Elżbieta Szyszlak, Aleksandra Puzyniak